AMGUEDDFA CYMRU
Banc Lluniau

Streic y Glowyr |
1984-1985

Streic y Glowyr | Nodiadau canllaw

Cyflwyniad |

Cyfres o ddelweddau ar thema neu bwnc penodol yw'r adnodd 'Banc Lluniau'.

Yn y set hon mae delweddau'n ymwneud â Streic y Glowyr 1984-85 yng Nghymru. Mae'r delweddau wedi'u dewis o gasgliad Amgueddfa Cymru.

Mae'r cydraniad yn ddigon uchel i ddefnyddio'r delweddau fel adnoddau bwrdd gwyn. Yn y nodiadau athrawon mae gwybodaeth gefndir, dehongliad o'r delweddau, deilliannau dysgu posib a manylion darllen pellach ac adnoddau ar-lein.

Gall yr adnodd gael ei lawrlwytho ac nid yw ar gyfer unrhyw oedran na cham cynnydd penodol. Rydyn ni'n annog defnyddwyr i ddarllen y nodiadau a golygu'r adnoddau i weddu orau i'w hanghenion.

Gwybodaeth Gefndir |

Erbyn yr 1980au, roedd diwydiant glo Prydain gyda'r mwyaf diogel ac effeithlon yn y byd. Ond roedd llywodraeth Geidwadol newydd Margaret Thatcher am wneud diwydiant yn fwy effeithlon drwy leihau'r hyn roedden nhw'n eu ystyried yn ddiwydiannau amhroffidiol. Dan ei harweinyddiaeth hi cafodd llawer o hen ddiwydiannau cenedlaethol – nwy, dŵr a'r rheilffyrdd er enghraifft – eu trosglwyddo i reolaeth y sector preifat (preifateiddio). Roedd hi hefyd am wanhau grym yr undebau llafur a oedd, yn ei barn hi, wedi tyfu'n rhy bwerus.

Erbyn 1979 roedd 235,000 o ddynion yn gweithio mewn 223 o byllau glo ar draws y DU. Erbyn 1983, roedd hyn wedi gostwng i 182,000 mewn 175 o byllau. Roedd dirwasgiad diwedd y saithdegau a dechrau'r wythdegau hefyd wedi niweidio diwydiannau eraill yng Nghymru.

AMGUEDDFA CYMRU
Banc Lluniau

Streic y Glowyr | 1984-1985

Streic y Glowyr | Nodiadau canllaw

Gwybodaeth Gefndir |

Felly, roedd diweithdra yn y De eisoes dros 13% – llawer uwch na chyfartaledd y DU.

Teimlai llawer o lowyr a'u teuluoedd nad oedd ganddyn nhw ddewis ond ymladd dros yr hawl i weithio, a dyfodol eu cymunedau.

Nid brwydr syml rhwng y llywodraeth ac Undeb y Glowyr (NUM) oedd y streic. Weithiau byddai cymunedau cyfan yn cael eu rhannu rhwng glowyr oedd am weithio a'r rhai a oedd ar streic. Roedd y penderfyniad i beidio â chynnal pleidlais ar streicio yn rhoi rheswm i rai glowyr barhau i fynd i'r gwaith. Er mwyn atal hynny byddai 'Flying Pickets' Undeb y Glowyr yn teithio i byllau glo ymhell o'u man gwaith arferol i berswadio cydweithwyr oedd am weithio i beidio â chroesi'r llinell biced.

Byddai heddlu ar ddyletswydd i sicrhau bod y glowyr oedd am weithio yn gallu cyrraedd y gwaith. Mae streic y glowyr yn aml wedi cael ei gweld fel rhyfel rhwng yr heddlu a phicedwyr er gwaetha'r ffaith bod y rhan fwyaf o'r picedu'n drefnus a heddychlon.

Ym mis Mawrth 1985 aeth bron i 20,000 o lowyr y De yn ôl i'r gwaith. Roedd anobaith, tlodi a rhwystredigaeth i gyd wedi cyfrannu at y pwysau i ddychwelyd.

Delweddau a ddefnyddiwyd a'u dehongliad |

Sleidiau 2-5 | Mae'r delweddau hyn yn rhoi syniad o sut olwg oedd ar byllau glo Cymru yn yr 1980au, ar yr wyneb a danddaear.

Siafft aer Glofa Merthyr Vale, 1980
Glofa Penallta,1984
Ffordd danddaearol yng Nglofa Merthyr Vale, 1981
Glöwr a merlyn pwll danddaear, Cwm Nedd, 1993

AMGUEDDFA CYMRU
Banc Lluniau

Streic y Glowyr | 1984-1985

amgueddfa.cymru/dysgu/
museum.wales/learn/

Streic y Glowyr | Nodiadau canllaw

Delweddau a ddefnyddiwyd a'u dehongliad |

Sleid 6 | Sgan o daflen wedi'i hargraffu gan Undeb y Glowyr yn nodi'r rhesymau'r Undeb dros streicio.

Taflen wreiddiol gan Undeb y Glowyr yn nodi'r rhesymau dros y streic, 1983

Sleidiau 7-11 | Mae'r delweddau hyn yn dangos llinellau piced mewn sawl glofa, ynghyd â rhesi o heddlu yn eu hwynebu. Nid brwydr syml rhwng y llywodraeth ac Undeb y Glowyr (NUM) oedd y streic. Weithiau byddai cymunedau cyfan yn cael eu rhannu rhwng glowyr oedd am weithio a'r rhai a oedd ar streic. Roedd y penderfyniad i beidio â chynnal pleidlais ar streicio yn rhoi rheswm i rai glowyr barhau i fynd i'r gwaith. Er mwyn atal hynny byddai 'Flying Pickets' Undeb y Glowyr yn teithio i byllau glo ymhell o'u man gwaith arferol i berswadio cydweithwyr oedd am weithio i beidio â chroesi'r llinell biced. Byddai heddlu ar ddyletswydd i sicrhau bod y glowyr oedd am weithio yn gallu cyrraedd y gwaith. Mae streic y glowyr yn aml wedi cael ei gweld fel rhyfel rhwng yr heddlu a phicedwyr er gwaetha'r ffaith bod y rhan fwyaf o'r picedu'n drefnus a heddychlon.

Yr heddlu yng Nglofa Nantgarw, 1984
Llinell biced yng Nglofa Penallta, 1984
'Archwiliad Esgidiau', Ffatri Phurnacite Aberaman, 1984
Yr heddlu yng Nglofa Nantgarw, 1984
Yr heddlu yng Nglofa'r Cwm, 1984

Sleid 12 | Mae'r daflen hon o Streic y Glowyr ym 1984 yn defnyddio iaith a delwedd anghydfod chwerw cynharach yng Nghwm Garw ym 1929 i leisio barn ar bobl oedd yn torri'r streic yn ystod Streic y Glowyr ym

AMGUEDDFA CYMRU
Banc Lluniau

Streic y Glowyr |
1984-1985

Streic y Glowyr | Nodiadau canllaw

Delweddau a ddefnyddiwyd a'u dehongliad |

1984. Mae'r defnydd o iaith fel bradwyr, sgabs, blaclegs, cyfeiriadau Beiblaidd, a'r llun o heddlu'n gorymdeithio yn ei gwneud hi'n gwbl glir i'r darllenydd sut oedd y rhai wnaeth dorri'r streic yn 1984 yn cael eu gweld.

Taflen Undeb y Glowyr, 1984

Sleidiau 13-15 | Mae'r delweddau hyn yn dangos gorymdeithiau a drefnwyd ledled Cymru yn ystod y streic. Roedd gorymdeithiau mawr yn wahanol i linellau piced – yn lle atal gwaith rhag digwydd yn y pyllau, y bwriad oedd cadw'r frwydr yn llygad y cyhoedd fel bod pobl yn gwybod pam roedden nhw'n ymladd a'u bod nhw'n dal ati.

Gorymdaith cangen Undeb y Glowyr, Blaenau Ffestiniog, 1984
Gorymdaith y Glowyr, Heol y Frenhines, Caerdydd, 1984
Gorymdaith cangen Undeb y Glowyr Abernant a'r Blaid Lafur, Blaenau Ffestiniog, 1984

Sleidiau 16-18 | Mae'r delweddau hyn yn dangos pobl a grwpiau yn trefnu gweithgareddau codi arian i helpu i ddarparu bwyd, dillad ac arian i weithwyr ar streic. Dyw gweithwyr ar streic ddim yn ennill arian, a byddai'r bobl a'r grwpiau hyn yn codi arian, sefydlu canolfannau bwyd, darparu dillad a rhedeg ceginau cawl.

Glöwr wedi ymddeol yn casglu rhoddion bwyd y tu allan i siop Co-op Maesteg, 1985
Poster yn hysbysebu gorymdaith a rali, 1984
Poster yn hysbysebu gorymdaith a rali, 1984

AMGUEDDFA CYMRU
Banc Lluniau

Streic y Glowyr |
1984-1985

Streic y Glowyr | Nodiadau canllaw

Delweddau a ddefnyddiwyd a'u dehongliad |

Sleidiau 19-21 | Mae'r delweddau hyn yn dangos bathodynnau gafodd eu creu i gefnogi'r streic. Fel gorymdeithiau roedd bathodynnau yn ffordd wych o gael cefnogaeth i'r streic. Byddai pob cangen yn creu sticeri a bathodynnau – rhai i'w rhannu am ddim a rhai i'w gwerthu i godi arian. Roedd bathodynnau yn dal i gael eu cynhyrchu ar ôl y streic i godi arian i'r gweithwyr.

Taflen Undeb y Glowyr, 1984
Glöwr anhysbys gyda bathodynnau, 1985
Bathodyn streic gafodd ei werthu am £1 i helpu glowyr wedi'u diswyddo, Bathodyn Streic Cangen y Cwm, 1986

AMGUEDDFA CYMRU
Banc Lluniau

Streic y Glowyr | 1984-1985

Streic y Glowyr | Nodiadau canllaw

Dadl |

Mae'r 'Banc Lluniau' yn dangos pobl a llefydd yr effeithiodd y streic yn uniongyrchol arnyn nhw, ac yn canolbwyntio'n gyffredinol ar genfogwyr y streic. Ond doedd pawb ddim yn cefnogi'r streic.

Gallwch chi ddefnyddio'r dadleuon 'o blaid ac yn erbyn' isod i gael dadl ar y ddwy ochr. Mae hon yn ffordd wych o gyfleu'r ddwy ochr a thrafod yr hyn rydych chi wedi'i ddysgu o'r delweddau a'r wybodaeth.

6 dadl o blaid cau |

Mae olew, nwy naturiol ac ynni niwclear i gyd yn rhatach na glo ar gyfer cynhyrchu trydan.

Dyw'r diwydiant glo heb wneud elw ers dros 40 mlynedd.

Mae hi'n rhatach mewnforio glo o dramor na chloddio ym Mhrydain.

Does dim synnwyr economaidd i bobl Prydain roi cymhorthdal i ddiwydiant oedd yn gwneud colled.

Gallai cau pyllau glo aneffeithlon ddiogelu dyfodol y pyllau fyddai ar ôl.

Ddylai pobl ddim disgwyl i'r llywodraeth amddiffyn eu swyddi a'u bywoliaeth.

6 dadl yn erbyn cau |

Bydd cau'r pyllau yn creu diweithdra enfawr.

Fel arfer does dim diwydiant mewn ardaloedd glofaol – fydd gan lowyr di-waith a'u plant ddim g obaith canfod gwaith newydd.

Mae cronfeydd helaeth o lo danddaear – rhaid gweithio'r pyllau beth bynnag y gost.

Mae pwll glo yn ganolog i'r gymuned – mae cau pwll yn lladd cymuned.

Yn syml, cau'r pyllau yw ffordd y Ceidwadwyr o ddial ar y glowyr am drechu'r llywodraeth Geidwadol yn 1974.

Dylai'r llywodraeth ddiogelu a sicrhau dyfodol hirdymor adnoddau naturiol pwysig y wlad.

AMGUEDDFA CYMRU
Banc Lluniau

Streic y Glowyr | 1984-1985

Streic y Glowyr | Nodiadau canllaw

Geirfa allweddol |

Streic
Casgliad o weithwyr sy'n trefnu fel protest i wrthod gweithio, fel arfer i geisio cael consesiwn neu gonsesiynau gan eu cyflogwr.

Glofa
Pwll glo.

Pwll drifft
Pwll glo gyda mynediad drwy dwnnel, nid siafft.

Flying Pickets
Streicwyr sy'n cael eu hanfon i bicedu pyllau ymhell o'u man gwaith arferol.

NCB
Y Bwrdd Glo Cenedlaethol.

NUM
Undeb Cenedlaethol y Glowyr.

Llinell biced
Gweithwyr sy'n ymgasglu y tu allan i fan gwaith i berswadio gweithwyr eraill i gefnogi eu hachos.

Sgabs
Gweler 'Torwyr streic'.

Torwyr streic
Gweithwyr sy'n gwrthod streicio neu sy'n dychwelyd i'r gwaith. Yn cael eu hadnabod fel 'sgabs' gan streicwyr, a 'glowyr sy'n gweithio' neu 'glowyr sy'n dychwelyd' gan y cyfryngau a'r Bwrdd Glo Cenedlaethol.

AMGUEDDFA CYMRU
Banc Lluniau

Streic y Glowyr |
1984-1985

Streic y Glowyr | Nodiadau canllaw

Darllen pellach |

WCCPL & NUM, Striking Back (1985), Gwasg Salesbury

Michael Thomas, The Death of an Industry (2004), Colben System Pte. Ltd.

John Davies, Hanes Cymru (1990), Penguin

D. Gareth Evans, A History of Wales 1906-2000 (2000), Gwasg Prifysgol Cymru

W. Gareth Evans, The Role and Changing Status of Women in the Twentieth Century (2000), ACCAC

Deirdre Beddoe, Out of the Shadows: A History of Women in Twentieth Century Wales (2000), Gwasg Prifysgol Cymru

David Egan, Coal Society: A History of the South Wales Mining Valleys 1840-1980 (1987), Gomer

John Gorman, Banner Bright – An Illustrated History of Trade Union Banners (1986), Scorpion Publishing

Gwefannau |

Casgliadau ac Ymchwil Amgueddfa Cymru

https://amgueddfa.cymru/casgliadau/

Casgliad y Werin

https://www.casgliadywerin.cymru/

Casgliad Maes Glo De Cymru, Prifysgol Abertawe

http://www.agor.org.uk/cwm/